

Suomenruotsin konstruktioita

Camilla Wide ja Benjamin Lyngfelt
(toim.): *Konstruktioner i finlandssvensk syntax. Skriftspråk, samtal och dialekter*. Svenska litteratursällskapet i Finland 2009. 300 s. ISBN 978-951-583-173-6.

Camilla Widen ja Benjamin Lyngfeltin toimittama *Konstruktioner i finlandssvensk syntax: Skriftspråk, samtal och dialekter* (2009, jatkossa *Konstruktioner*) on ”Svenskan i Finland: Syntaktiska drag i ett jämförande perspektiv” -nimisen vuosina 2003–2006 toimineen SLS:n (Svenska litteratursällskapet i Finland) hankkeen lopputuote. Yhdeksän kirjoittajan kokoaman artikkeliantologian tavoitteena on kuvata erityisesti syntaktisia ilmiöitä Suomessa puhuttavassa ruotsissa korpusaineistojen valossa. Aineistoja on ilmiöstä riippuen sekä puhutusta että kirjoitetusta kielestä (s. 7). Tutkimusnäkökulmat ovat olleet kahtalaiset: Yhtäältä aihetutkimuksissa on pyritty eri artikkeleissa valottamaan variaatiota kielen eri ilmimuotojen (kirjoitettu ja puhuttu kieli) välillä ja eroja ja yhtäläisyyksiä ruotsinruotsin (rru.) ja suomenruotsin (sru.) välillä sekä osoittamaan kontaktivaikutuksia suomenruotsin murteiden ja suomen kesken. Toisaalta teoreettis-metodologisella tasolla on pyritty keskusteluttamaan eri tutkimusperspektiivejä ja -traditioita, konstruktikielioppia sekä vuorovaikutus- ja kontaktilingvistiikkaa (s. 7–9). Tavoitteena on ollut rakentaa teoreettisesti ”koherenttia yhteistä runkoa” (s. 9), mutta ennen kaikkea kai saada eri lähtökohdista ja tutkimusintresseistä ponnistavia tutkijoita aiheineen samoihin kansiin.

Tuloksena on syntynyt artikkelikoelma, jota pohjustavat lyhyt projektin taustoja kuvaava esipuhe (s. 7–9) ja painavampi, koko tutkimusta taustoittava Widen ja Lyngfeltin laatima johdantoluku ”Svenskan i Finland, grammatiken och konstruktionerna” (s. 11–43). Näitä seuraa kahdeksan suomenruotsin eri ilmiöihin pureutuvaa artikkelia niin, että kirjoitukset on jaettu kolmen pääluvun alle: 1. ”Argumentstruktur” (s. 45–122) sisältää kolme artikkelia, 2. ”Samtal och interaktion” (s. 123–189) kaksi artikkelia ja 3. ”Dialekter” (s. 191–294) kolme artikkelia. Kirjan lopussa ei ole työtä kokoavaa loppulukua, mitä voisi pitää pienenä puutteena. Kokonaisuutta hahmottavaa yhteenvetoa tai konkreettisia jatkoajatuksia ei esitetä. Kyseessä on siis eri ilmiöitä kuvaavien erillisartikkeleiden kokoelma, jota pitävät koossa em. teoreettis-metodologiset tavoitteet ja toisaalta toimitustyö. Kirjan loppua komistaa kirjoittajien esittely (s. 295) ja monipuolinen bibliografinen luettelo (s. 297–300) hankkeen julkaisuista.

Seuraavassa käyn lukukokemustani valikoiden läpi niin, että aloitan Widen ja Lyngfeltin suomenruotsin tutkimustilannetta taustoittavasta johdantoluvusta. Käsittelen kahdeksasta aihetutkimuksesta neljää, joiksi olen valinnut konstruktikielioppiin vihkiytyneen fennistin kannalta otollisina pitämäni. Lopuksi esitän kokonaisnäemykseni kirjan annista.¹

1. Kiitän Anu Rouhikoskea valaisevasta keskustelusta kirjan tiimoilta.

Lähtökohdat

Konstruktioner tulee tarpeeseen. Suomenruotsin tutkimus on ollut aktiivista jo hyvän matkaa yli sata vuotta. Tutkimusperinne on kuitenkin kerryttänyt paljon tietoa suomenruotsin sanastosta (esim. Bergroth 1917) ja eritoten fennismeistä (s. 11). Erityisesti murteiden ja puhekielen syntaktisten ilmiöiden tutkimus on suomenruotsissa ollut jossain määrin samankaltaista kuin suomessa: äänne- ja muoto-oppeja löytyy, klassisina A. O. Freudenthalin tutkimukset (1870, 1978, 1889), mutta syntaksia – vaikka sitä onkin – on pitkällä aikavälillä vähemmän (esim. Lundström 1939). Siksi painottaminen tähän tutkimuksen alueeseen tuntuu Widen ja Lyngfeltin nyt käsillä olevassa kirjassa luontealta (s. 11–13; vrt. fennistiikkaan Karttunen & Rouhikoski 2010: 426–427 ja siinä mainitut tutkimukset)².

Käsite *suomenruotsi* pitää sisällään oikeastaan Suomessa puhuttavan ruotsin kielen eri varieteettijatkumoiden koko kirjon aina murteista nuorten puhekieleen (s. 13–14). Suomenruotsin puhe eroaa Ruotsissa puhuttavasta ruotsista kouriintuntuvimmin erityisesti prosodialtaan (s. 15). Länsirannikon suomenruotsin murteet ovat saaneet vaikutteita eniten Länsipohjan (Västerbotten) ja Tukholmaa ympäröivien alueiden (Uppsverige) murteista. Etelässä murteet ovat tasoittuneet enemmän kuin Pohjanmaalla. Silti murteilla on suomenruotsissa selvästi vahvempi asema kuin ruotsinruotsissa (s. 17–18). Wide ja Lyngfelt esittelevät yleisellä tasolla lyhyesti vielä

2. Tässä teoksessa syntaksi ymmärretään nimenomaan perinteistä lauseoppia laajemmin kontekstin huomioivana (vuorovaikutus- ja/tai teksti)syntaksina.

suomenruotsin ja suomen pitkäaikaisia keskinäisiä kontakteja (s. 19–22) sekä kielen historiaa ja muuttumista (s. 22–24) demografisesti muuttuneessa Suomessa. Widen ja Lyngfeltin erinomaiseen johdantolukuun kannattaa tutustua niidenkin, joita kirjan erillisartikkeleiden aiheet eivät niinkään kiinnosta.

Johdantoluku kattaa laajat alat, ja kolmeen päälukuun jaetuissa erillisartikkeleissaan *Konstruktioner* keskittyy ruotsinruotsin ja suomenruotsin, suomen ja suomenruotsin sekä puheen ja kirjoituksen välisiin vaikutussuhteisiin ja vielä murteisiin (s. 28–34). On kai asenne- ja arvostelukysymys, luvataanko lukijalle kuitenkin hieman liikaa sikäli, että välimatka yleisistä ja aika laajoista kehyksistä erillisartikkeleiden tapaustutkimuksiin on melko pitkä.

Kirjan otsikkoon nostettu *konstruktio*-termi viittaa konstruktiokielioppioteoriaan (s. 24–26, jatkossa CxG), jonka yhdistäminen vuorovaikutuslingvistiikkaan (s. 26–27, jatkossa VL) on ollut hankkeen yhtenä teoreettisena tavoitteena (s. 34–35). Tämä on sikäli perusteltua, että CxG ja VL ovat sekä toisiaan täydentäviä (järjestelmä ja käyttö) että perusfilosofialtaan riittävän samanlaisia ajattelutapoja (käytönpohjaisuus, kontekstuaalisuus).³

Kuitenkin mielestäni konstruktiot otetaan teoreettisina käsitteinä *Konstruktioner*-kirjassa toisinaan ikään kuin annettuina tai sitten CxG-teoria kulkee ohuenlaisesti itse ilmiön tutkimuksen mukana. Vaikkapa se konstruktio-kieliopin teoreettinen väite, että kieliopin ja leksikon välille ei ole järkevää ve-

3. Jonkin verran kärjistäen voi sanoa, että CxG:ssä on yleensä tavoiteltu yleistyksiä ja siinä mielessä kielen invarianssia, kun taas VL:ssä keskitytään enemmän kielen konkreettiseen käyttöön ja käytön mekanismeihin.

tää rajaviivaa, koska kielioppi pienemistä yksiköistä (foneemitasolta) suurempiin (vuorovaikutuskeemoihin) on kokoelma enemmän tai vähemmän spesifejä konstruktioita, häivyttää helposti eron *konstruktioiden* eli erilaisten abstraktien mallien tai muottien ja *konstruk-tien* eli konstruktioiden tosiasiallisten toteutumien väliltä. Juuri CxG:n ja VL:n yhdistämisen kannalta konstruktioiden ja konstruktien eronteko voisi olla havainnollistava osoitettaessa, kuinka eri tavoin abstraktit muotit tarjoavat kielelliset puitteet vuorovaikutukselle ja kuinka vuorovaikutuksen tosiasialliset kielelliset realisoitumat muokkaavat tai venyttävät järjestelmän tarjoamia muotteja. Tämän tyyppistä pohdintaa olisi voinut sisällyttää nyt uupumaan jääneeseen yhteenve-tolukuun kirjan lopussa.

Argumenttirakenteet

Nina Martolan artikkeli ”Konstruktioner med *åt* i ett jämförande perspektiv” (s. 47–75) käsittelee suomen allatiivia vastaa-van *åt*-preposition käyttöä suomenruot-sissa. Tutkimus perustuu kirjoitetun kor-pusaineiston analysointiin (s. 50). Vastaa-vana prepositiona Ruotsin ruotsissa on myös *till* tai sitten sitä ei käytetä ollen-kaan (*ge boken åt Lasse ~ ge Lasse boken ~ ge boken till Lasse* ‘anna kirja Lasselle’).

Martola vertaa suomenruotsin teks-tien *åt*-prepositiollisia rakenteita ruot-sinruotsiin ja analysoi preposition täy-dennyksiä viiden semanttisen roolin (mm. KOHDE, VASTAANOTTAJA, HYÖTYJÄ) avulla (s. 52–54). Nämä roolit toteutuvat *åt*-preposition täydennyksen ja erilaisten verbien kanssa. Martola on luokitellut 14 erilaista spesifimpää konstruktio tyyppiä, jotka esitellään kätevästi ja tiiviisti eri tau-lukoissa (s. 55, 57, 58, 60, 62). Nämä konst-

ruktio tyyppit ovat kyllä havainnollisia kie-llellisiä yleistyksiä verrattaessa abstraktia kognitiivista siirtymis- tai siirtämismal-lia (ks. s. 53, kuvio 1). Konstruktio t ovat kuitenkin viime kädessä tietyn semantti-sen roolin sisältävien prosessien ja usein tietyn verbijoukon yhteenliittymiä, joten konstruktioiden (eli yleistysten) nimi-tysten osuvuutta tulee miettineeksi. Esi-merkiksi laajan prosessijoukon käsittä-vän tapahtumakonstruktion (s. 55, *Skeendekonstruktion*, esim. *Vi svände åt höger*) voisi tarkemman verbiryhmittelyn perus-teella hyvin ajatella sisältävän pienempiä konstruktio tyyppijä (esim. jonkinlaisen liike- ja suuntakonstruktion).

Lisäksi näkisin konstruktio tyyppien välillä usein limittymistä tai ne voivat olla toistensa lähikonstruktioita. Esimerkiksi siirtämis- (s. 56, *Överföringskonstruktion*, esim. *Han räckte boken åt Sixten*) ja vuo-rovaikutuskonstruktion (s. 59, *Kommunikationskonstruktion*, esim. *De skrek åt honom att akta sig*) välillä voi nähdä se-manttisia yhtäläisyyksiä juuri skemaatti-sen siirtämismerkityksen suhteen. Edel-lisessä on kyse siirtämisestä konkreetti-sesti, jälkimmäisessä siirtäminen on abst-raktimpaa (sosiaalista viestintää).

Åt-konstruktioiden tyyppittely on lo-pulta kielellistä kategorioimista, jonka varassa aineistoa analysoidaan ja tilastol-lisia yleistyksiä esitetään (s. 63, taulukko 8). Siksi tulokset lepäävät pitkälti konst-ruktio tyyppien yksiselitteisyyden (tai useimmiten moniselitteisyyden ekspli-koinnin) varassa. Artikkelin mukaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin *åt*-pre-position käytössä on enemmän yhtäläi-syyksiä kuin eroja (s. 71). Silti joitain ero-jakin löytyy, myös kirjoitetun ja puhutun kielen väliltä. Lisäksi suomen ja suomen-ruotsin keskinäisiä kontaktivaikutuksia pohditaan (s. 71–73). Martolan tiivis ar-

tikkeli on hyvä johdatus hänen väitöskirjaansa (2007).

Beatrice Silénin artikkeli ”Konstruktionsmönster vid bitransitiva verb i finlandssvenska och sverigesvenska samtal” (s. 77–103) käsittelee puhutun kielen aineistoja vertaillen suomen- ja ruotsinruotsin ditransitiivirakenteita ja niissä esiintyvien verbien käyttöä. Silén keskittyy konstruoinnin motivaation eroihin sellaisten rakenteiden kuin *Han lånade 100 euro åt mig* ja *Han lånade mig 100 euro* välillä. Kyseessä on siis (epä)suoran objektin ja adverbialitäydennyksen vaihtelu. Yhteys Martolan artikkeliin on vahva.

Tarkemman tutkimuksen kohteina ovat omistajanvaihdosta (esim. *erbjuda*), siirtämistä (esim. *skicka*), vaikuttamista (esim. *göra*), viestintää (esim. *berätta*) ja tuottamista (esim. *bygga*) kuvaavien rakenteiden käyttö (s. 82). Verbien vaihtelua ja esiintymistä erityyppisissä rakenteissa havainnollistetaan taulukoissa (s. 84, 85, 86). Ditransitiivisissa rakenteissa suomenruotsi ja ruotsinruotsi käyttäytyvät samalla tavoin, kun VASTAANOTTAJA on temaattinen (s. 87–88). Sen sijaan rakennetta käytetään suomenruotsissa useimmiten silloin, kun suoran objektin referentti on abstrakti (esim. sru. *ge dem chansen*) ja päinvastoin ruotsinruotsissa silloin, kun se on konkreettinen (esim. rru. *visa dej ett antal bilder*) (s. 88–90). Vastaavasti objektin ja adverbialitäydennyksen sisältävissä rakenteissa ero ruotsinvarieteettien välillä on se, että ruotsinruotsissa rakennetta yleensä käytetään VASTAANOTTAJAN ollessa remaattinen (esim. rru. *köpa skor till Anna*). Vaihtelu tällaisten ja ditransitiivisten rakenteiden välillä riippuu nimenomaan informaatiorakenteesta, joka riippuu vuorovaiikutustilanteesta (s. 90–94). Lisäksi suo-

menruotsissa preposition ja pronominin (esim. sru. *ge åt honom*) muodostama rakenne vastaa ruotsinruotsissa yleisempää ditransitiivirakennetta (esim. rru. *ge honom saft*) (s. 94–98).

Empiirisen aineiston analysoinnin tuloksena Silén tulee perustellusti tähdenäneeeksi suomen- ja ruotsinruotsin tennessimäisten erojen lisäksi edellisen varieteetin yhteyksiä suomen ANTAA-konstruktioon (esim. P. Leino, Herlin, Honkanen, Kotilainen, J. Leino & Vilkkumaa 2001) (s. 98–100). Tässä voisikin olla kontaktitutkimuksen paikka.

Artikkelista nousee kuitenkin erityisen tärkeänä teoreettisena kysymyksenä juuri tilanteiden konstruointiin liittyvä argumenttirakenteen vaihteluilmio (ns. (*locative*) *alternation*), jonka perusteita suomessa ei tietääkseni ole vielä kunnolla tutkittu (myös Pajunen 2001: 162, 231–238). Suomen ja (suomen)ruotsin kontrastiiviselle tutkimukselle tällä alalla olisi näin ollen tilaus. Silén avaa työllään polkua tämän ongelman pragmaattisiin reunaehtoihin. Vastaavasti Seizi Iwatan (2008) kirja käsittelee samaa aihetta (englannin) eräiden verbilekseemien mahdollisuuksista ja rajoituksista lähtien. Nämä näkemykset yhdistämällä nk. lokaatiivimuunnos varmaan kesytettäisiin.

Keskustelu ja vuorovaikutus

Mona Forsskåhlin artikkeli ”Frasen *de e bra* i samtal på svenska” (s. 125–161) jatkaa ja tiivistää aihetta hänen väitöskirjansa pohjalta (2008). Metodina Forsskåhlilla on vuorovaikutuslingvistiikassa käytetty sekvenssianalyysi ja aineistona keskenään vertailtavaa keskusteluaineistoa sekä suomen- että ruotsinruotsista (s. 125–126). Aineiston esittelyn osalta olisin kaivannut sitä, että ilmoitettaisiin koko

korpuksen ajallisen koon ja sen sisältämien kokonaiskeskustelujen lukumäärän lisäksi myös tutkimuksen löydösten (= käsillä olevan ilmiön kannalta relevanttien episodien) lukumäärä (vrt. s. 126, 159, 160).

Forsskähl saa tarkalla analyysillään esille *de e bra* -rakenteelle kaksi selvää käyttötyyppiä suomenruotsissa: 1) reagoivan (*responsiv*) ja 2) topiikin päättävän tai summaavan (*konkluderande*) käytön. Reagoiva *de e bra* toimii edellisen puhujan vuoron jälkeen keskustelua rakentavana ja ylläpitävänä resurssina (s. 134–136). Sen paikka on usein heti mahdollisten vuoron aloittavien partikkelien ja konnektorien jälkeen, mutta usein se myös rakentaa vuoron yksinäänkin (s. 138–141). Sekventiaalisesti reagoiva rakenne voi olla vieruspariksi tulkittavan jakson jälkijäsen, tulla listan tai jonkin lyhyen (tilanne)kuvauksen jälkeen (s. 141–143). Olennaista on nimenomaan se, että ykköstyypin *de e bra* -rakenteen sekventiaaliset ominaisuudet *lausumana* ”jättävät varjoonsa” *lauseen* merkityspotentiaalinen evaluoivana rakenteena (s. 143).⁴

Myös kakköstyypissä eli päättävässä *de e bra* -rakenteen käytössä on olennaista sen keskustelua rakentava tehtävä. Toisin kuin ykköstyypin variantti päätävä *de e bra* summaa kuihtuvan topiikin ennen aiheen ja episodin vaihtumista (s. 145–151). Rakenne istuu vuoroon samoin ehdoin kuin reagoiva rakennekin

sillä erotuksella, että sitä seuraa usein jonkinlainen selitys (*de e bra att ~ om ~ när...*) siitä, mikä tai miksi jokin on hyvää (s. 152). Tämä viittaa mielestäni juuri rakenteen käytön evaluoivaan puoleen. Sekventiaalisesti päättävä rakenne on siis aina piirteiltään enemmän aloittava tai eteenpäin suuntautunut kuin edellä sanottuun reagoiva (s. 153–154). Topiikin kannalta rakennetta käytetään metatekstuaalisesti: se ei tuo keskusteluepisodeihin mitään sinänsä uutta, vaan pikemminkin rakentaa tilaa aiheen vaihdokselle (s. 154–155). Tätä funktiota ei suomenruotsin aineistosta ole löytynyt kuin yksi tapaus, ja lisäksi rakennetta tuntuu ylipäätään käytettävän ruotsinruotsissa useammissa funktioissa kuin suomenruotsissa (s. 155–156). Selkeä tiivistelmä näistä kahdesta rakenteen peruskäytöstä löytyy artikkelin lopusta (s. 156–157).

Forsskählin hyvin jäsennellyt ja inspiroiva kirjoitus on tyylipuhdasta VL:a. Se herättää paljon mielenkiintoisia teoreettisiakin ajatuksia. Tärkeänä ilmiötä havainnollistavana yksittäishuomiona nostaisin vielä rakenteiden käyttäjiä erottavat prosodiset piirteet, joita Forsskähl kuvaa (s. 137 kuvio 1, s. 152 kuvio 2). Kun rakenteiden muoto on muuten sama, niin analysoidun vuorovaikutusfunktion lisäksi intonaatiokuviot toimivat (tendenssimäisinäkin) erottelevina ominaisuuksina (ks. myös Forsskähl 2008: luku 8).

Forsskähl ei oikeastaan tematisoi aiheettaan juuri CxG:n kannalta, vaikka taustalla oleva ajattelutapa nojaa kyllä teorian periaatteisiin (s. 125–126). Aihe ja käsittelytapa antaisivat hyvät lähtökohdat VL:n kuvaamien sosiaalisten toimintakuvioiden (*rutiniserade (beteende)möns-ter*, s. 158–159) ja CxG:n yhdistämiselle ja myös keskinäiselle kehittämiselle, mikä siis lupauksen omaisesti mainitaan koko

4. Tässä kohden juuri (kielisysteemin) symbolisen ja (vuorovaikutuksen/käytön) indeksikaalisen merkityksen välistä jännitettä tulee pohtineeksi vuorovaikutuslingvistiikan kannalta. Forsskähl tekee tutkimukselle eduksi, kun hän ei aseta näitä merkitsemisen ”lajeja” mitenkään kategorisesti vastakkain, vaan pikemminkin symbolisuus, indeksikaalisuus (ja joskus ikonisuuskin!) painottuvat usein tilannekohtaisesti eri tavoin kiele(nkäyttö)ssä.

kirjan tavoitteissa. Tämä on selvästi yksi lähitulevaisuuden tutkimusala (esim. Linnell 2009; Wide 2009).

Murteet

Konstruktioner-kirjan viimeisen luvun ”Dialekter”⁵ päättää Camilla Widen pitkä artikkeli ”Bestäm d artikel i finlands-svenska dialekter” (s. 247–294). Wide on käsitellyt aihetta monipuolisesti muistakin näkökulmista (ks. artikkelin lähteet ja 2008, 2009). Tässä kirjoituksessa hän tutkii suomenruotsin määräisyyden ilmaisemista artikkelimaisesti käytetyn demonstratiivipronominin valossa (esim. sru. *hända halmin* ’den (där) halmen’). Tarkoitus on kiinnittää huomiota nimenomaan niihin määräisyyden ilmaisun keinoihin, jotka erottavat puhuttua kieltä normitetusta standardiruotsista. Lisäksi Widen tarkoituksena on nostaa esiin myös yleiskielitieteellistä näkökulmaa (s. 247–249). Johdattelu on mukana-satempaavaa juuri siksi, että itse ilmiön kuvaamisen rinnalla tavoitellaan sanottavaa myös yleisellä ja periaatteellisella tasolla.

Empiirisenä aineistonaan Wide käyttää murremateriaalia (vanhoja nauhoitteita ja niiden litteraatioita), murrenäytekirjallisuutta ja internetissä teetettyjä kielitestejä (s. 252–253). Teoreettisten lähtökohtien perusteluja lukiessa tulee pohtineeksi, mihin perustuu VL:n esittely metodina (s. 253), kun vastaavasti CxG ilmei-

sesti katsotaan teoriaksi (kieliopillistumisteorian tavoin) (s. 254–255). Eronteko jää avoimeksi. Kaiken kaikkiaan Wide kuitenkin maalaa mielenkiintoisia näkymiä ”kielimuistin kieliopillisten käyttökuvioiden ’tislautumisesta’ konkreettisissa puhe-tilanteissa” (s. 255).

Yleisesti ottaen ruotsissa määräisyys on koodautunut morfologisesti. Demonstratiivipronominin artikkeli(mai)nen käyttö on linjassa läntisten indoeurooppalaisten kielten käytännön kanssa. Silti skandinaavisille kielille on yhteisesti ominaista myös (pronominista kehittynyt) suffiksoitunut artikkeli (esim. rru. *bil-en*). Ylipäätään määräisyyden ilmaisun variaatiota ruotsissa on, ja tätä Widekin taustoittaa (s. 249–252).

Nostan esiin kaksi olennaista yleisen tason huomiota Widen aineistosta. Runsas standardiruotsista poikkeava suffiksoidun määräisyyden käyttö (s. 257–266, esimerkit 1–19) suomenruotsissa vahvistaa Östen Dahlin ajatusta nk. periferia-ruotsista (s. 259). Wide esittää tiiviisti taulukossa, miten tällainen määräisyyden laajennettu käyttö esiintyy ja jakaantuu alueellisesti suomenruotsissa (s. 267). Siis kielialueen periferiassa normittamaton kielenkäyttö synnyttää ja pitää yllä runsasta määräisyyden ilmaisuvarantoa.

Toinen huomioitava seikka on murteiden runsas variaatio myös määritteellisten NP:iden osalta (s. 268). Widen runsas esimerkistö (s. 269–276, esimerkit 20–33) sekä vahvistaa aiempaa tutkimustietoa että tuo esiin selviä alueellisia eroja. Koko Pohjolan mittakaavassa vaihtelemattomimmat ääripäät asettuvat lounaasta koilliseen käyväälle akselille, jonka keskivaiheille suomenruotsin runsas variaatio sijoittuu (s. 287–288). Aina ei ole myöskään selvää, onko pronominiaineksellä demonstratiivinen vai artikkelimai-

5. Pienenä toimituksellisena kömmähdyksenä luvun aloittava alkulehti (s. 191) on nimetty ”Regional variation” (kuten myös johdantoluvussa s. 35–36), kun taas sisällysluettelossa seisoo ”Dialekter”. Hiusta halkoessahan murteisiin voidaan lukea myös sosiaalinen vaihtelu (slangit yms.). Kolmannessa luvussa keskitytään kuitenkin nimenomaan alueelliseen vaihteluun tai alueellisten varieteettien ja yleiskielen eroihin.

nen funktio. Monitulkintaisuus on usein muutoksen lähteenä, ja kieliopillistumisprosessin voi ajatella olevan koko ajan käynnissä. (S. 276–277.) Eri kielenkäyttökuvioiden (*användningsmönster*) keskinäinen kilpailu paikasta vuorovaikutusressursina pitää kielen alinomaa liikkeessä.

Lopuksi

Kokonaisuutta ajatellen jäin kaipaamaan teoreettista panostusta suuntausten suhteen määrittelyyn juuri siksi, että se oli asetettu niin selvästi hankkeen yleiseksi tavoitteeksi itse ilmiöiden kuvaamisen rinnalle. Toisaalta tämä tavoite tuonee tulevaisuudessa aidosti ajankohtaista kontribuutiota (suomenruotsinkin) puhutun kielen tutkimukselle. Toisekseen kirjan aihekirjon perusteella on myönnettävä, että olisi voinut olla vaikeaa valjastaa koko kirjoittajakuntaa yhteisiin teoreettisiin pohdintoihin: aiheet ja kiinnostusten kohteet risteilevät kirjakielestä murteisiiin ja ovat artikkelikokoelmassa usein tutkijakohtaisia. Se on kai tällaisten kokoelmien yleinen piirre – ja joskus heikkouskin.

Hanke ”Svenskan i Finland: Syntaktiska drag i ett jämförande perspektiv” ei ole kuitenkaan tutkinut aiheitaan pohjia myöten, vaan suomenruotsin syntaksin tutkimukselle on pikemminkin vasta avattu uutta polkua, mistä on hyvä jatkaa (ks. myös Lindström 2003; Palmén, Sandström & Östman 2008). Yksi otollinen suunta voisi olla esimerkiksi suomenruotsin ja suomen paikallisten puhekielten sekä aluemurteiden syntaksin piirteiden keskinäiset kielikontaktit ja vaikutukset (mielenkiintoisena aihepiirinä esim. Forsskåhl 2005). Ruotsin vaikutuksesta suomen kirjakielen kehitykseenhän jo jotain tiedetäänkin, mutta

normittamaton, luonnollinen kontaktivaikutus syntaksin saralla odottaa vielä lisätutkimusta.

Kirjan kauniisti taitetuille taka- ja etukannelle on rajattu palat mosaiikkikaakelia, joka kuvaa oivallisesti suomenruotsin syntaksin tutkimuksen tämänhetkistä vaihetta. Tulevaisuudessa tuon mosaiikin voi odottaa vielä kasvavan ja alkaa ehkä paljastua myös empiirisiin aineistoin hahmotettavia laajempia kielenkuvioita. Aika näyttää. Joka tapauksessa Widen ja Lyngfeltin toimittama *Konstruktioner* monipuolisine artikkeleineen on kaikinensa *sporrande och livlig*. Lämpimästi suosittelemme.

MARKUS HAMUNEN
etunimi.sukunimi@helsinki.fi

Lähteet

- BERGROTH, HUGO 1917: *Finlandssvenska. Handledning till undvikande av provincialism i tal och skrift*. Helsingfors: Holger Schildts förlag.
- FORSSKÅHL, MONA 2005: *Mitt emellan eller strax utanför. Språkkontakt i finlands-svensk slang*. Nordica Helsingensia 2. Helsingfors universitet: Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur.
- 2008: *Konstruktioner i interaktion. de e som resurs i samtal*. Helsingfors universitet: Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur. – <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-5119-7>. (5.2.2010).
- FREUDENTHAL, AXEL OLOF 1870: *Om svenska allmogemålet i Nyland*. Helsingfors: Finska Litteratur-sällskapets tryckeri.
- 1878: *Ueber den Närpesdialekt*. Helsingfors: J. C. Frenckell & Sohn.
- 1889: *Vöråmålet. Ljud- och formlära, ordlista med register, språkprof.* Helsingfors: Tidnings- & Tryckeri-aktiebolagets tryckeri.

- IWATA, SEIZI 2008: *Locative alternation. A lexical-constructional approach*. Constructional approaches to language 6. Amsterdam: John Benjamins.
- KARTTUNEN, MIIA – ROUHIKOSKI, ANU 2010: Kentällä kokeillen. Murresyntaxin tutkijat uusia aineistoja kokoamassa. – *Virittäjä* 114 s. 426–432.
- LEINO, PENTTI – HERLIN, ILONA – HONKANEN, SUVI – KOTILAINEN, LARI – LEINO, JAAKKO – VILKKUMAA, MAIJA 2001: *Roolit ja rakenteet. Henkilöviitteinen allatiivi Biblian verbikonstruktioissa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LINDSTRÖM, JAN 2003: Syntaksia suomenruotsalaisittain. – *Virittäjä* 107 s. 545–567.
- LINELL, PER 2009: Grammatical constructions in dialogue. – Alexander Bergs & Gabriele Diewald (toim.), *Contexts and constructions* s. 97–110. Constructional Approaches to Language 9. Amsterdam: John Benjamins.
- LUNDSTRÖM, GUDRUN 1939: *Studier i nyländsk syntax*. Stockholm: Norstedt & söner.
- MARTOLA, NINA 2007: *Konstruktioner och valens. Verbfraser med åt i ett jämförande perspektiv*. Nordica Helsingensia 10. Helsingfors universitet: Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur.
- PAJUNEN, ANNELI 2001: *Argumenttirakenne. Asiantilojen luokitus ja verbien käytäytyminen suomen kielessä*. Suomi 187. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PALMÉN, HELENA – SANDSTRÖM, CAROLINE – ÖSTMAN, JAN-OLA (toim.) 2008: *Dialekt i östra Nyland. Fältarbete i Liljendal med omnejd*. Dialektforskning 1. Nordica Helsingensia 14. Helsingfors universitet: Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur.
- WIDE, CAMILLA 2008: En diskursfokus-konstruktion i östnyländska. – Helena Palmén, Caroline Sandström & Jan-Ola Östman (toim.), *Dialekt i östra Nyland. Fältarbete i Liljendal med omnejd* s. 53–109. Dialektforskning 1. Nordica Helsingensia 14. Helsingfors universitet: Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur.
- 2009: Interactional construction grammar. Contextual features of determination in dialectal Swedish. – Alexander Bergs & Gabriele Diewald (toim.), *Contexts and constructions* s. 111–141. Constructional approaches to language 9. Amsterdam: John Benjamins.